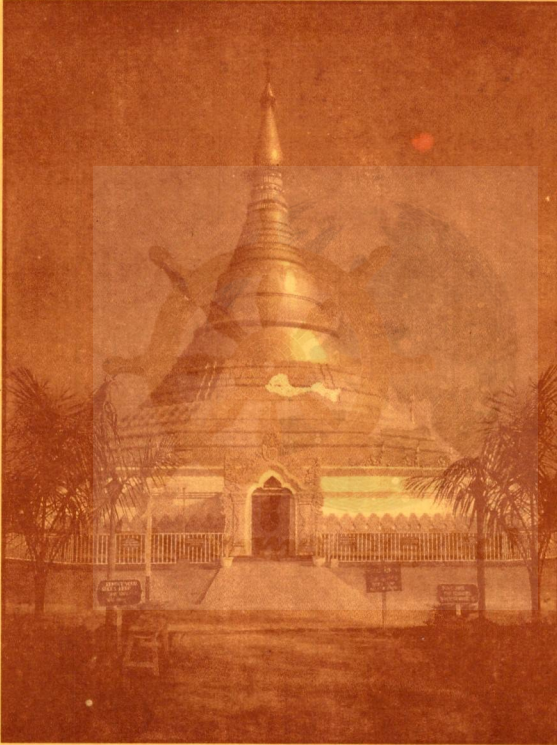

तृष्णा

लेखक

कर्मस्थानाचार्य

बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा

धर्मकीर्ति प्रकाशन

(नेपाली भाषा)

१. बौद्ध दर्शन
२. पञ्चशील
३. शान्ति
४. नारी हृदय
५. पटाचारा स्थविरा चरित
६. बुद्ध शासनको इतिहास (भाग-१)
७. नेपाली ज्ञानमाला
८. बुद्ध र वर्तको विचार
९. बौद्ध ध्यान
१०. लक्ष्मी (प्र.सं.)
११. उखानको कथा संग्रह
१२. बौद्ध जगतमा स्वास्थ्य सेवा
१३. वेस्न्तर जातक
१४. सतिपट्ट्यान भावना
१५. बौद्ध विश्वास (भाग -१)
१६. बौद्ध विश्वास (भाग -२)
१७. बौद्ध दर्पण
१८. महासतिपट्ट्यान विपस्सना अन्तमूखी ध्यान
१९. सप्त रत्न धन
२०. सफलताको कथा
२१. धर्म : एक चिन्तन
२२. मानव महामानव
२३. निरोगी
२४. जातक कथा
२५. प्रज्ञा चक्षु
२६. तथागत हृदय
२७. सतिपट्ट्यान विपस्सना
२८. बौद्ध प्रश्नोत्तर
२९. परित्राण (प्र.सं.)
३०. बुद्ध पूजा विधि र कथा संग्रह (प्र.सं.)
३१. मैले बुझेको बुद्ध धर्म
३२. बुद्धको जीवन र दर्शन
३३. आमा बाबु र छोराछोरी
३४. स्नेही छोरी
३५. परित्तसुत्त (पाली भाषा)
३६. मति राम्रो भए गति राम्रो हुनेछ
३७. बुद्ध र बुद्ध पछि
३८. "बुद्ध र बुद्ध धर्मको संक्षिप्त परिचय"
र बुद्धको जन्मभूमि नेपालमा
बुद्ध प्रति असहिष्णुता
३९. अ. धम्मवती
४०. बौद्ध ज्ञान
४१. संक्षिप्त बुद्ध जीवनी
४२. मिलिन्द प्रश्न (भाग-१)
४३. मिलिन्द प्रश्न (भाग-२)
४४. श्रमण नारद
४५. मानव स्वभाव
४६. महास्वप्न जातक
४७. बुद्ध पूजा विधि र कथा संग्रह (द्वि.सं.)
४८. बौद्ध ध्यान
४९. बौद्ध विश्वास (भाग-३)
५०. बुद्धको अन्तिम यात्रा (प्रथम भाग)
५१. लक्ष्मी (द्वि.सं.)
५२. सम्यक शिक्षा
५३. परित्राण (द्वि.सं.)
५४. धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको २५ वर्ष
५५. बुद्ध पूजा विधि कथा संग्रह र परित्राण
५६. बुद्ध पूजा विधि र परित्राण
५७. बुद्ध पूजा विधि
५८. लक्ष्मी (तृ.सं.)
५९. बुद्धको शिक्षात्मक उपदेश
६०. शान्ति मार्ग
६१. पहिलो गुरुको हुनु ?
६२. शान्ति र मैत्री (प्र.सं.)
६३. दान पारमिता
६४. बुद्धको संस्कृति र महत्व
६५. बोध कथा र बौद्ध चरित्र
६६. मिलिन्द प्रश्न भाग -१ (तृ.सं.)
६७. संक्षिप्त बुद्ध वंश भाग-१ (द्वि.सं.)
६८. चिरं तिष्ठतु सद्धम्मो
६९. मिलिन्द प्रश्न भाग-२ (द्वि.सं.)
७०. संक्षिप्त बुद्ध वंश भाग-२ (प्र.सं.)
७१. संक्षिप्त बुद्ध वंश भाग-२ (द्वि.सं.)
७२. महास्वप्न जातक (द्वि.सं.)
७३. बुद्ध पूजा विधि र कथा संग्रह (तृ.सं.)
७४. चित्त शुद्ध भए जीवन उज्ज्वल हुनेछ
७५. प्रौढ बौद्ध कथा र लक्ष्मी

Dharmakirti Publication (English)

1. Buddhist Economic and the Modern World
2. Dharmakirti Vihar Today
3. Dharmakirti Vihar
4. "Dharmakirti in Nut Shell"
5. Dhamma and Dhammawati

तृष्णा

नेपाल भाषा

लेखक

बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा

प्रकाशकः

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

धर्मकीर्ति बिहार

श्रीघः नःघ येँ ।

फोन ल्या :- ४-२५९४६६

द्वितीय संस्करण

बुद्ध सम्बत् २५४७

नेपाल सम्बत् १९२४

बिक्रम सम्बत् २०६०

ईस्वी सम्बत् २००३

सीतादेवी महर्जन

जन्म : वि.सं. १९९७ साल जेष्ठ शुक्ल पक्ष तृतीय
दिवंगत : वि.सं. २०५९ साल चैत्र कृष्ण पक्ष नवमि

धर्मदान

फुक्कं दानमध्ये धर्मदान तःधं धकाः न्यना तयाथें मिति २०५९ चैत्र १२ गते दिवंगत जूम्ह जिमि जहान सीतादेवी महर्जनया पूण्य स्मृतिस थुगु तृष्णा सफू धर्मदान यानाच्चवना ।

बुद्ध शिक्षा इलयविलय् न्यना तःथें भीके दुगु अति इच्छा व तृष्णायात तोतेफुसा व सुनानं छुँ बीला धयागु आशाकुती पहःयात नं वांछवय् फुसा जक धात्थेंगु सुख प्राप्त याय्फै धकाः बारम्बार लुमंका चवनीम्ह दिवंगत सीतादेवीया पुण्य स्मृतिस बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञां चवयाविज्याःगु “तृष्णा” नां दुगु हे सफू छापे यानाः धर्मदान याय् खंगुलिं जिपिं लयूताः ।

थुगु सफू अध्ययन यानादीपिं सकल महानुभावपिंसं संसारया यथार्थ स्वभावयात ध्वीकाः याकनं हे तृष्णां अलग्ग ज्वीगु ज्ञान ल्वीका काय् फयूमा धकाः कामनायासैं धर्मदान यानापिं —

Dhamma.Digital

श्रीमान्

इन्द्रमान महर्जन

काय् व भौ

अशोक कुमार महर्जन

सुनदेवी महर्जन

काय् छय्

अभिषेक महर्जन

म्ह्याय् व जिलाजं

रीता डंगोल

राजेन्द्र डंगोल

म्ह्याय् छय्

जः डंगोल

प्रकाशकीय

थुगु “तृष्णा” सफूया च्वमि बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा खः। थुगु सफू न्हापा नं प्रकाशित ज्वी धुंकूगु खः। आः थुगु सफू दिवंगत उपासिका सीतादेवी महर्जनया पूण्य स्मृतिस वयकःया जहान भाजु इन्द्रमान महर्जन प्रमुख सपरिवारपाखें आवश्यक आर्थिक सहयोग वियाः धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी धर्मकीर्ति प्रकाशनया रूप्य पिहाँ वयाच्वंगु खः।

तृष्णाया वारय् उल्लेख जुयाच्वंगु थुगु ज्ञानवर्द्धक सफू व्वनाः पाठक वर्गपिसं थःके दुगु तृष्णायात म्हसीकाः थुकीयात सालुका यंकेगु अम्यास यायां छन्हु थुकीयागु हा नापं ल्यहें थनाः जन्म मरण चक्रं हे मुक्त ज्वी फय्मा धयागु कामना याना । अथेहे धर्मदान यानादीपिं दातापिन्त नं थुगु हे आशिर्वाद वियाच्वना । सफू प्रकाशनया लागि आवश्यक गुहाली व्यूपिं सफू थाकूमिपिन्त नं यक्को सुभाय् वियाच्वना ।

मिति - २०६० श्रावण २३

धम्मवती

सासनधज धम्माचरिय

अरगमहागन्थवाचक पण्डित

अध्यक्ष

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः, नःघ, काठमाडौं ।

छत्वाचा खँ

थुगु चिकिचाधंगु सफू 'तृष्णा' या नामं पिदंगु जुल ।
स्व. बौद्धऋषि महाप्रज्ञायात नेपाली बौद्ध अनुयायीपिसं म्हंम-
स्यूगु खैमखु । तर थुगु पुस्तिकाय् तृष्णा, प्रज्ञोपाय व मैमेगु बौद्ध
ग्रन्थया थाय् धासय्या अङ्गत दुध्याना च्वंगु दु । वसपोलं च्वया
विज्यागु गुगु विषय खः उगु विषयय् ताहाकेक प्रशंसा याना
च्वनेगु ल्वः मताया । उकिं थन छत्वाचा खँ न्हयथना वीगु
बाध्य ताया । छाया् धाःसा थौकन्हे आपालं विद्वानतयगु धापू-
कथं थःथःगु ब्याकरण, कथं स्वैगु वखतय् गुगुं लेखतय्त ल्याखे
मजाय्कीगु । छाया् धाःसा ब्याकरण पाखें शुद्ध खँ ल्हायगु खःसा
भाषा शैली पाना वने यो । थुकि छुं शंका मदु । ब्याकरण
पाखें ध्यान तया छुं नं लेख च्वल धाःसा मनय् वःगु भाव व्यक्त
याय्त तच्चकं थाकुइ । उकिसनं कवितापाखें ला न छन्द,
न भाव हे दइ । उकिं ब्वमिपित ब्याकरणया अपाय्सकं दरकार
माःगु मदु । थुगु सफूयात पुफ स्वयगु प्रेसयात हे भाला व्यूगु
जुल ।

बौद्धऋषि महाप्रज्ञा आः भीगु न्ह्योने मदय् धुंकल ।
वसपोल दिवंगत जुया विज्याय् धुंकल । उकिं थुगु सफू नं
वसपोलया पाण्डुलिपि कथं भाषा शैली व लेखन शैली गथे खः
अथे हे जूसा वसपोलयागु थःगु मौलिकता व व्यक्तित्व स्यनी
मखु । स्यंके नं मज्यू थें ताया । आः थुगु सफू वसपोलया भाषा
व लेखन शैलीकथं पाठकपिनिगु न्ह्योने तया च्वना । शुद्ध अशुद्ध
प्रति ध्यान मतसे भावयात ध्वीका ब्वना यंकेगु हे भी ब्वमिपिसं
कुतः याना यंकेफुसा भं हे बांलाइ ताया ।

Dhamma.Digital

तृष्णा

तृष्णाया चक्करे लाना मनुष्य संसारिक दुःख भोग यायां पछुतावे जुयाचवन, तर छुं हे लाभ मजू । विषय वासनायागु पञ्जाय् लाना बिचरां अमृतया पलेसा विष ग्रहण यानाचवन, उकें सीसा नं शान्ति प्राप्त ज्वीमखु । उकें याना संसारे बराबर जन्म मरण व दुःख दौर्मनस्यया कठिन वेदना सहयाय् मालाचवन, व तृष्णा हे खः । तृष्णायागु बन्धन थुलि वल्ला कि-मनुष्य सनेहे मजीक बल्लाक चिना तःगु दु । उकिं यथार्थ ज्ञानया संचार असंभव थें चों । अज्ञानतां याना केश पाके जूसां, मिखा बुलुया वंसां, वा हायावंसां, छूयंगू केकेकुना वंसां, वासना छुटे मजू । थः वृद्ध जुया वंसां नं इच्छा बुढा जुया मवं । पुत्रयागु प्रेम, पत्नी-यागु स्नेह, धनयागु लालच उत्तरोत्तर बढे जुया हे वना चवनी । आशा अन्त मजू । विचरा अन्तिम अवस्थाय् हे नं अतृप्त इच्छा घाना हे कालया कवला

जुयावनी । व प्राणी बारंबार भय बन्धनया कठिन चक्रे
चुत्तुचुला च्वने माली । ध्वहे खः मनुष्ययात
गाले कुर्कीगु तृष्णा । ध्वहे खः- ज्ञानया विनाशक
पिशाचिनी, मनुष्यया शत्रु, ध्व वहे खः तृष्णा ।

शरीरया निमित्तं आवश्यक अर्थात् मदेकं मगागु
उपभोगयात तृष्णा धाइमखु । जब ध्व भोग्य वस्तु निमित्तं
लालच उत्तरोत्तर बढे जुजुं वनी उकियात हे तृष्णा
धाई ।

अथेला मनुष्यपिंके हे जक मखु, मेपिं प्राणि-
पिंके नं तृष्णा दु, अथेनं मनुष्ययाके आपालं तृष्णा बलवान्
जुई । मनुष्ययात 'गात' धाय्गु गबले हे
मदु, न्ह्याबले मगानिगु भावं तोतूगु मखु । दयां दयां
न्ह्याक्व हे दुसानं गात धाय्गु दुगु मखु ।

बुद्धोपदेशे-- तृष्णाया स्वरूप, थुगु प्रकारं बांलाक
बिचार याःगु दु कि-- भगवान बुद्धं कठिन साधना-
द्वारा गुगु सत्यया साक्षात्कार याना बिज्यागु खः, व
खः प्यंगु आर्य सत्य वर्णन दु । १) दुःख, २) दुःखया
हेतु, ३) दुःखया निरोध, ४) दुःख निरोधया उपाय ।

१) इच्छा अपूर्णता दुःख, दुःखया हेतु तृष्णा खः, तृष्णां हे संसारे बारंबार जन्म ज्वीमालीगु खः । विषय-यागु रागं युक्त, विषययागु प्रशंसक, वंथाय् थःगु तृप्ति माला जुई । थ्व तृष्णा स्वता प्रकार दु-- काम तृष्णा, भव तृष्णा व विभव तृष्णा धका ।

यदि विषयया लाभार्थ प्यास भीगु हृदयले मजूगु जुसा-- थ्व संसारे दुनी हे मखु, न दुःख भोग हे याय् माली । संसारे तृष्णा हे दकसिबे बल्लागु बन्धन खः । गुगुलिं संसारे भीत सने मफेक चिनातल । धम्मपदे गाथा छपु दु--

“न तं दल्हं बन्धनमाहु धीरा,

यदायसं दारूजं पब्बजञ्च ।

सारत्तरत्ता मणिकुण्डलेसु,

पुत्तेसु दारेसु च या अपेक्खा ॥

अर्थात्-- विद्वानपिसं, नँ, सिँ, खिपः यागु बन्धन यात बल्लागु धाई मखु, धात्थे नं दृढ बन्धन खः, अनित्य पदार्थयात सार भापा उके प्यप्पुना चवनेगु,

मणिकुण्डल, पुत्र व. पत्नी ले इच्छा ज्वीगु । माकचां
थें थःमं देकागु जाले थःहे तक्यना चवनी । व तृष्णां
याना नाना प्रकारया विषयले प्रेम उत्पन्न याना, वहे
प्रेमयागु बन्धनं चिका थः सने मजीका दुःखसिया
चवनी ।

“ये रागरत्तानुपतन्ति सोतं, सयं कतं मक्कटको
व जालं ।”

दुर्लभ नरया देह जुया नं,
सदानं विषये ध्यान तवोपिं ।
उम्ह नरं दुःख सियू सुख नास्ति,
फुत नर रत्न समानगु देह ॥
ज्वाला नारी युवा पटंग,
ज्वालाय् दुन भष्म जुयेत ।
गुगु उद्देश्य नरया जीवन,
उगु उद्देश्य हे फुत नर सित्तिं ॥

मनुष्यया जीवने वेदना धैगु स्वभाव धर्म खः ।
वेदना जुयालि उत्पन्न जूगु तृष्णा, ध्व खः शत्रु । तृष्णां
खोजि याई, खोजी द्वारा लाभ ज्वी, लाभं निश्चय

ज्वी, निश्चयं आशक्ति, आशक्तिं प्रयत्न, प्रयत्नं जम्मा, जम्मा जूगुलिं नुगः स्याम्ह जुई । नुगः स्यागुलिं आरक्षा, आरक्षायानिम्तिं कठि, शस्त्र, ल्वापु, विवाद, छ-छ, जि-जि-- असत्य भाषी, चुगली, आदि अनेक प्रकारया कलि स्वरूप अकुशल जूवनी ।

मनुष्यया हृदयले जब 'तृष्णा--मुखू' तज्याई-- उगु बखते बडोहे मज्जा जुई । अन क्रमशः तृष्णाया जंगल बने जुया अन्तष्करणे स्वच्छाई, उथाय् मनुष्यया जीवन समूल नष्ट जुयावनी ।

उकिया निम्तिं मनुष्यया परम शत्रु तृष्णा खः । व शत्रुयात थःगु नुगले बास मब्युसे, अलग याय्गु अत्यन्त आवश्यक खः ।

तृष्णा

अनेक जन्म संसारे, दुःखसिया व हिला जुया ।
जन्म व मृत्यु बारंबार, अनेक ब्याधी नया फया ॥१॥

शरीर कर्ता सदानं लोके, अदृश्य अरूप अचम्भ नं ।
मखं मनं व गुजाम्ह ज्वी, अत्यन्त बल्लभ बीर महा ॥२॥

दुःखसिया तप योग बलं, म्हस्यूगु कारक बल्ल बल्लं ।
जन्म हेतु तृष्णा खन जिं आःवं दय्क्ये फैमखुत ॥३॥

जि भाव नापं तृष्णा दयाच्चंगु मूल व नष्ट जुल ।
पार ज्वीगु ध्व तृष्णा नदिं, पार जूम्ह हे मुक्त जुई ॥४॥

महाप्रज्ञा ज्ञान धयागु, पार ज्वीगु भव जंजालं ।
तृष्णाया अति जाल महानं, मुक्त ज्वीगु निर्वाण जुल ॥५॥

बुद्धया हर्षोदान

संसारे जि जन्म जुजुं दुःखं दुःखे हिला जुया ।
जन्म व मृत्युया चक्रे व्वीगु सीगु अखण्ड नं ॥१

थुकिया कर्ता माला जिं ल्वीके थाकु अदृश्यम्ह ।
सुथें गुजाम्ह निर्माता छु दै उपाय सीकेगु ॥२

ल्वीका मध्यम मार्ग हे बल्लं सिल जिं व कर्ता ।
तृष्णा मूलम्ह कर्ता खः अज्ञानं हे दया च्वन ॥३

सशैन्य तृष्णा संहार त्याका काय् धुन व मार ।
भविष्य जन्म ज्वी मोल संस्कार बाकि छुं मन्त ॥४

जि धाय्गु भाव छुं मन्त बाकि तत्त्व स्वभावत ।
आशक्त मदया मुक्त बुद्धत्त्व प्राप्त याय् धुन ॥५

तत्त्व मात्र धका स्यूगु धर्म चक्षु दया तिनी ।
प्रज्ञा प्रज्ञा महाप्रज्ञां, मूल उच्छेद कारक ॥६

महाप्रज्ञा

परमार्थी पिनि--अध्यात्म तत्त्व खः । नीति व
धर्मया सीमानां पिने पार--वहे परमार्थ उत्कृष्ट खः ।
ध्व अध्यात्म ज्ञाता परमार्थी धाःपिं, मनुष्य हे
जक सिवाय मेगु जाते असम्भव ।

थःगु शुभ अशुभ कर्म हे फल प्रदाता विधाता
खः । मनुष्यां मेपिं सुहे सुयागुं कृपा एवं अकृपाले
निर्भर ज्वीमखु । थुकिया निमित्तं-सुयागुं हे शरणे वनेगु
आवश्यक मदु । वं स्वयं थःके 'अनन्य-शरण' अथवा
थःगु हे शरण, खः । मनुष्यपिं द्यो, ईश्वर, महेश्वरादिया
पाखें स्वतंत्र दु । हानं अथेहे परंपरागत शास्त्र एवं धर्म
चिना तःगु मदु । उकिं कर्तव्य निर्णयया निमित्त अनुभव
व साक्षात्कार ज्वीकेत अन्तिम प्रमाण ध्वहे खः कि
सत्यतायात म्हसीका, ज्ञानं ध्वीकेगुया निमित्त जीवन हे
प्रयोग याय्माःगु खः । ध्वहे खः आध्यात्मिक ध्वीकेगु
लक्षण । अध्यात्म ज्ञानया विरोधे--ईश्वर, आत्मा
अविनाशीवाद, समाजवाद, परंपरावाद, खास याना
परमार्थी पिन्त बाधा खः । अध्यात्म विकाशे विघ्नकार
खः । उपरोक्त बाधा हटेयाय् मफेक तथ्यता ज्ञान

प्रकट ज्वी फैमखु उलि हटे याय् धुंसेली तिनि परमार्थीपिनि मन मैदान निर्मल जुया अध्यात्म ज्ञानया विकास ज्वीगु मार्ग सफा ज्वी । ध्वहे बाधा हटे याना च्वंपिं यथार्थ बौद्धपिंके महाप्रज्ञा तत्त्व ज्ञान ध्वीके फुगु खः । मेगु सम्प्रदाय धाक्व ल्वापुया समाज व लोकाभूषण मात्र खः । सिद्ध, ऋषी, मुनिपिसं स्वतन्त्र जुया अध्यात्म विकास याय् फुगु हे उपरोक्त बाधा फुक्क हटेयाना च्वंगुलिं खः ।

संसारे धासा वहे च्वे कनागु बाधा विकासार्थ ल्वाना, ख्याना, षडयन्त्र रचेयाना, कोषे धन जम्मा याना, हुल्याःत लहिना, जासूसीतेत मान बिया, संसार तोपुया तल । बौद्ध ऋषिपिं अध्यात्म ज्ञानानुभोगी ज्वीया निमित्त उगु विघ्न हटे याय्त आपालं हे संघर्ष याय्माल, महान त्यागी ज्वीमाल, सह याय्गुली अधिष्ठान बल्लाके माल ।

संसारे आपालं याना शास्त्रोक्ति माने याय्गु कड, शास्त्रीपिन्त आलोचना याय् मज्यूगु, भक्तिं तरे ज्वीगु । ध्व स्वंगू प्रकारया मेघं तोपुया संसारयात भुले

यानातल । व स्वंगुलिं संसारयात रंगे यानातल, उके
याना संसारे अध्यात्म ज्ञानी दुर्लभ जुयावन । ज्ञान
विचारया द्वारे “ईश्वरया महिमा धाय्गु विश्वास रूपी”
तालं ग्वया बिल । उकी छम्ह निम्ह सुं परमार्थी
प्याहाँ वल धासा सकसिनं ‘नास्तिक, मिथ्यादृष्टि, समाजं
सुधे याय् थाकुम्ह’, धका उपहास याइगु जुया च्वन ।
तर परमार्थीपिसं हे उकियात नं वास्ता मतसें थःगु
अध्यात्म कर्त्तव्ये हे अखण्ड रते जुया कार्य सिद्ध पूर्ण
याना काई ।

भगवान बुद्धं थुजोगु संसारे छगू थुजोगु विचार
प्रतिस्था याना बिज्यात कि--‘संसारे नित्य ज्वीगु छुनं
मदु । अनित्यं याना अज्ञानीपिं दुःख ज्वीका च्वन ।

स्वंगूगु ध्व खः कि-- संसारे छुंहे नं थःगु मन मुता-
विक मजू । ध्व स्वंगू संसारयागु अवस्था क्यना ब्यगुलिं
अस्विकारात्मक आलोचना याइपिं सुं हे दने मफुत ।

महाप्रज्ञा तत्त्वज्ञान मस्यूपिन्त भक्ति व ईश्वर तथा
आत्मावाद यागु खँ साब हे योगु जुल । बौद्ध धर्मे
‘करूणा’ छता अत्यन्त हे विकास जुया च्वंगु दु । उके

यात नं गुलिं आचार्यपिसं-- करुणामययागु भक्ति करुणा
ज्ञान धका भक्ति योगे मिले याना बिल ।

इमिसं धाई कि-- करुणामयद्वारा हे तिनि बोधि-
सत्त्व शाक्यमुनियात बोधिज्ञान प्राप्त जूगु खः, उके व
करुणामय, बुद्ध हे नं माने याय् माम्ह धका-- छुं
मस्यूपिं उपासक उपासिकापिन्त मिखाय् धुलं छ्वाका,
भंगः लाना तल, उकेयागु फल थ्वहे खः कि अध्यात्म
ज्ञान लोप जुयावन । उकेसनं आः वर्तमान समयले
करुणामयया रथे-- भक्तजनपिसं करुणामययात करुणा
तया क्वाला-क्वाहि त्वंका खुसी ज्वीक लेताय्का
तल ।

प्रज्ञा ज्ञानयात-- प्रज्ञा पारमितायागु मूर्ति दय्का
भक्ति याका तल ।

प्रज्ञाया अर्थ खः-- स्वभाव धर्म सियका संसार
चक्रं लिचिलेगु ज्ञान । पारमिताया अर्थ-- अध्यात्म व
बाह्यात्मक गथि चिना च्वंगुली सियका गुलि विषयं
छुटे ज्वी मागु खः, उके पारंगत जूगुयात-- 'पारमिता'
धाई ।

थुजो थुजोगु सूक्ष्माति सूक्ष्म ज्ञानयात ध्वीकेया
निमित्त रूपक हिसाबं मूर्ति देका भक्तियागु महात्म्य
बाखं देका-- भक्तिं हे तरे ज्वीगु रोचक वाक्य कनाः
मनुष्यया परमार्थ ज्ञान तोपुया बिल ।

भगवान बुद्धया श्रावकपिसं निर्वाण पदया श्रद्धा
दुपिसं-- बुद्ध वचनामृतयागु रसपान यायगु जूसा--
प्यंगु आर्य सत्य ज्ञान ध्वीकेत शील, समाधि, प्रज्ञा
अनुसारं थःगु शरीर व मनं कर्तव्य पालन यायगुहे
आवश्यक खः सिवाय व्रतयागु भरोसां जक मगाः ।

भक्ति यायगु जूसा--प्राणि मात्रयात समान भावं
मैत्री यायगु, दुःखीपिन्त करूणा-उपकार यायगु । सःपिं,
रूप सुन्दरपिं, सुखीपिं खना खुशी ज्वीगु, व धन्यवाद
यायगु (मुदिता), मेगु खः उपेक्षा । उपेक्षाया अर्थ खः--
वास्ता मयायगु, अर्थात् उपकार यानानं उपकार
लगेमजूगुली व स्वीकार मयाःगुली द्वेष मयासे उपेक्षा
याना बीगु । थ्वहे ब्रह्मविहार प्यंगू पालना याःम्हयात
भक्त धाई ।

शरणागमन ज्वीगु जूसा, थःगु हे शरणे गमन

जु । अर्थात्-- थःत माःगु कार्य सम्पन्नार्थ थःमं हे
 कर्तव्य याय्माः । स्वैगुं शरण वना दुःखं मुक्त ज्वीगु
 आशा भूल खः, कर्तव्य पालन मयासे स्वैगुं शरणया
 भरे विश्वास याय्गु चिकिधंगु भूल मखु--भयंकर ।
 बुद्धया शरण--अनित्य खंका, दुःख म्हसीका, धर्म धैथें
 छुं हे मदुधैगु ज्ञान बोध जुया-- सत्य, सन्तोष, चर्याया
 शरणे--भरे विश्वास याय्गु । धर्मया शर्ण-- च्वे कनागु
 ज्ञान बुद्ध खः, व ज्ञान सुआख्यात खः । व ज्ञान थःमं
 हे-- विचार वा चर्याया बलं ध्वीके मागु खः । संघया
 शरण-- वहे ज्ञानया चर्या याना ध्वीका वंपिं--भगवानया
 श्रावक पिनिगु संगत याना चतुरार्य सत्य ज्ञान ध्वीका
 दुःखं मुक्त ज्वीगु-- मार्ग गामी जूम्हया विश्वासे वनेगु
 खः ।

ब्रह्मा = श्रृष्टि कर्ता = इच्छायात 'उपेक्षा' मंत्र ।

विष्णु = स्वार्थ = मायायात 'दुःख' मंत्र ।

महेश्वर = अनित्य = कालयात 'अनाधीन' मंत्र ।

उपेक्षा-- उपस्थित इच्छामित्रयात वास्ता मयाय्गु ।

दुःख-- वर्तमान स्वार्थ माया-- अनविश्वासी--खंकेगु ।

अनाधीन--स्वभाव धर्म सुयागुं बशे मखु, सुयागुं
 अधिकार मदु, धर्म थःगु स्वभाव तोती मखु ।
 उके सुखयागु आशा दैमखुगु सियकेगु । थ्वहे
 खः-- बुद्ध वचन ।

समाज

समाज मिले जुया ज्या यायगुलिं भिना वइगु खः ।
 भिनावई, वःसां-- मेगु समाजया न्ह्योने न्हाय्तेगु प्रति
 ध्यान वनी । गुगु समाजे मिलेचले जुया ज्या याई-
 उगु समाजयापिं व्यक्तिपिं नियमं प्रतिबद्ध जुयगु कर
 लगे जुई । छम्ह द्योया भरोसा कया, प्रपञ्चया खिपतं
 चिनाः-- पूजापाठ, सेवा प्रदक्षिणा, भजन भोजन यागु
 प्रबन्ध जुई । थ्व प्रथायात उत्तम भालपा, धर्म भालपा,
 तरे ज्वी धका विश्वास आपालं हे चले जुया च्वंगु
 दु ।

थुकेया दोष छु धाःसा-- सत्यान्वेषणयागु प्रवृत्तिया
द्वार बन्द जुई । यथार्थ माःगु-- तत्त्व-चिन्तक अध्यात्म
परमार्थीपिनि उद्देश्य--मिलेचले ज्वीमागु मखु कि--
अध्यात्म स्वभाव धर्मया ज्ञान आवश्यक खः ।

समदर्शीवादीपिसं-- मिले ज्वी माःगु सिद्धान्त थुगु
प्रकारं धाई कि-- प्राणि मात्रया तत्त्व छगू हे खः ।
व ज्ञान मिले जुयमा । व तत्त्व फुकसियां छगू हे खः ।
व सुनानं हे काटे याय् फैमखु । थुगु ज्ञान संसारे--
अनेक प्रकारया सम्प्रदाय मध्ये गुगुली दै--माला स्वेगु
कर्तव्य खः ।

सम्प्रदायले सीकं सीकं हे मखुगु लें वना च्वनेगु
कर लगे ज्वीगु षडयन्त्रयागु जाल फिजे याना-- सने
मजीक चिनाते यो ।

सम्प्रदाय पत्तिकं हे थःथःगु विचारं थहरे यानातगु
तथ्य फरक फरक दयाचवनी । उके स्वयं तथ्य--
धयागु कल्पना विना प्रकृतिया स्वभावं चले जुया च्वंगु
स्वया थःके अध्यात्मे पत्तालगे याय् माःगु खः ।

करं बलं आचार छगू हे जुया च्वंसां थःथःगु

विचार छगूहे ज्वीफैमखु । विचारं सत्ययागु खोज यानाहे च्वनेगु आवश्यक ।

बौद्ध विचार विभिन्नता निमित्त पूर्ण अवसर बिया तःगु दु । छायाःसा-- मनुष्य पिनिगु दृष्टि शाश्वत जुया च्वनीमखु । परिवर्तनशील खः । भिन्नता हे परिवर्तनया जनक खः । उकें याना अध्यात्मयागु महाप्रज्ञा ज्ञान जागृत जुया वैगु सम्भव दु । सनातन चले जुया वयाच्वंगु तत्त्व स्वभाव दर्शन जुल कि- व. सम्यक मार्गया स्मृति उपस्थान अवस्था थ्यंम्ह जुल ।

थ्व बौद्ध चर्या यागु रहस्य, मेमेगु सम्प्रदायपिसं न थःगुली मिले याना काःगु दु ।

संसारे आपालं हे चले जुयाच्वंगु धर्मया ख्वाःपा तछ्यायगु उपाय बुद्ध भगवानं खडा याना विज्यागु संसारे छगूमात्र तत्त्वया दर्शन यथार्थ थें भगवानं क्याना विज्यागु खः ।

तत्त्वया स्वभाव-- युग अनुसारं वा समय अनुसारं बदले ज्वीगु मखु । सदानं थःगु स्वभाव स्वया चलेहे जुयाच्वनी ।

कर्म देकैम्ह हे मन खः । मनया हेतु स्थल खः
 वेदना । मनुष्यया ब्यक्तित्व संवेदना यागु 'थः' भालपाः
 च्वंगु खः । संवेदना बाहिकं ब्यक्तिया मेगु छुंहे
 अस्तित्व मदु । बौद्धपिनिगु परिभाषाया दृष्टिकोणं
 सोत धाःसा-- कर्म दु, कर्ता मदु । वेदना दु, वेदयिक
 मदु । थ्वहे वेदना व कर्म बाहिकं मेगु ब्यक्तित्व छुंहे
 दुगु मखु । कर्म व कर्मफलयागु बन्दोवस्त=व्यवस्थाया
 लागी--कर्म देकैम्ह ब्यक्तित्व माल । गुगु खः क्रमशः
 मिले जुया वैगु--न्हापायागु कर्मया फल बीम्ह मखु-
 थःगुहे कुशलाकुशल द्वारा ब्यक्तिं थःगु श्रृष्टि थमं हे
 देका च्वंगु खः । वैगु कर्मया फल भोक्ता मेम्ह ज्वीहे
 मखु । थुगु प्रकारं नैतिक व्यवस्था बल्लाना च्वनी ।
 ईश्वरवादीपिके थ्व ज्ञान हामो प्रमाणं हे मदु । विना-
 सामानं छुं पदार्थया उत्पत्ति ज्वीमखु । ईश्वरवादी
 पिनिगु सिद्धान्त सत्य खःसा हेतुविना हे पदार्थया
 उत्पत्ति ज्वीमाःगु खः । गथे मनुष्यं थमतुं देकागु
 समाजयागु नियमं थःतं तुं चिका च्वनी । अथेहे थमं
 यानागु कर्मया फलं थःतं तुं ख्वेका तःगु खः, कर्ता-

सुहे मद्दु । तस्मात् थःत भिंके योसा-- थमं तुं प्यंगू-
ब्रह्मविहार पालन याय्माः । उकें थःत कल्याण
जुई ।

थनजा लोकजने परंपरागत जाती भेद द्वारा--
तद्धं धाःपिं-- परंपरा हे तद्धं जुयाच्चन, चिकिधं धाःपिं
नं गुणयागु दृष्टिकोणं मान्यता मदया वन । उकिया
निमित्तं थ्व परंपरा तद्धं ज्वीगु प्रथायात तोत्थुला गुणयात
मान्यता बिय्गु कोशिस याय्माल ।

उकिया निमित्तं भ्नीसं सीकेमागुः छु धाःसा--शीलं
शुद्धं जुया--ज्ञानं सियका, प्रज्ञां सारासार ल्ययाः, थःत
भिनीगु वा शान्ति रस प्राप्तं ज्वीगु योग याय्माल ।

शीलं व प्रज्ञाया बिचे विचारवान्महं मन खः ।
थुके स्वतां हे आवश्यकं तत्त्व खः, थ्व स्वता विना-
थःत भिंकेगु सामानं मेगु मद्दु ।

नियमं संयमं ज्वी, संयमं नियमं ज्वी । मनं परिशुद्धं
ज्वीकेत संयमं हे माध्यमं खः । मनं परिशुद्धं विना
विचारं परिशुद्धं ज्वीमखु । विचारं परिशुद्धं विना यथार्थं

ज्ञानया उदय ज्वीमखु । यथार्थं ज्ञान विना-मुक्तिदा-प्रज्ञा
प्राप्त ज्वीमखु ।

बि.सं. १९८२

नेपाले प्रथमोत्पन्न स्थविरवाद भिक्षु 'महाप्रज्ञा'

कर्मस्थानाचार्य

वर्तमान

बौद्धऋषि महाप्रज्ञा

धर्मचक्र आश्रम

बागबजार

काठमाण्डु, नेपाल

प्रज्ञोपाय

भगवान

ज्ञान व कर्तव्यया संयोगं प्राप्त सार परमार्थ रस
खः ।

ज्ञान धयागु अमृत विचारयात पूर्व पाखें छम्ह
दक्षिण पाखें छम्ह, निम्ह यक्ष वयाः अमृत विचारयागु
आभाश मात्रनं मदेक तोपुयाः अन्धकार याना बिल ।

पूर्व धयागु न्हापां निसैं दया च्वंगु अविद्या, दक्षिण
धयागु लिपा प्रपञ्च-वा-सामाजिक-वा-कुलाचार वा-
साम्प्रदाय खः ।

गुम्ह मुमुक्षुं भगवानयागु सार गुणयागु दर्शन
यागु श्रद्धा दुम्हसैं-वहे निम्ह यक्षयात नीसंहार याय्
फय्के माः ।

न्हापां दक्षिण यक्षयात संहारार्थ विचार बलवत्
ज्वीकेमाः । विचार बलत् ज्वीकेत वहे ध्येय कयाः

भिङ्गु संगत चूलाकाः, गुगुलिं थःगु विचार यथार्थ जुई उगुविषयले अनुभव यायां कुशलाकुशल वा सारा-सार, अथवा शान्ति व भ्रान्तिया निवेचन यायगुली कोशिस याय् फेकेमाः ।

विवेचक ज्वीत-प्रपञ्चात्मक जाल, सामाजिक बन्धन, कुल परंपराया बन्धन, सम्प्रदायया कारागारं मुक्त ज्वीमाः, नत्र यथार्थ विवेचना याय् फैमखु । उलि उपरोक्त बन्धनं मुक्त ज्वीत सरल मजू । छाय् धाःसा-उकेयागु भयंकर रूप मखंनि । व भयंकर रूप खंकेत-उकें चिनाः, रागार्गिन दाह जुयाच्वंगु स्वयं अनुभव मजूतले व बन्धनं मुक्त ज्वी फैमखु ।

वहे यक्षयात अपने यानाः आधारित जुया चवंतलें वं यथार्थ विवेचना याय् फैहे मखु ।

यक्ष धयाम्ह राक्षस खः, राक्षसयाके धंवा दु, धंवा तियाः करे लाकाः, विवेचना याके बीमखु । ज्ञान रूपी मत च्याकल धाःसानं, फेवया फ्वाक्क मत स्याना वियू ।

दक्षिण यक्षया रूप-- खुता प्रकारया क्लेश खः । यथाः- काम, क्रोध, लोभ, मोह, मान, दृष्टि ।

काम=अब्रह्मचर्य, क्रोध=द्वेष भाव, लोभ=असन्तोष,
मोह=चेतावनी रहितगु, मान=अहंभाव, दृष्टि=विना
विचारया विश्वास ।

ध्व खुता क्लेश करं हे नं धारण याय् मालाच्चनी ।

ध्व खुता क्लेशया त्याग हे यथार्थ त्याग खः ।

दक्षिण यक्षयात चात्वाना छ्वय् फुसा तिनि छग्गु
पर्दा हटे जुई । अनं दुने हानं मेम्ह यक्ष दनि, व खः
पूर्व यक्ष । अविद्या=मनया स्वतंत्रता । पञ्चइन्द्रिय द्वारा
ज्वीगु कृयां दत्त फलया ज्ञान मदुगु । पञ्चइन्द्रिये चलेजुया
च्वंगु कृयाया हेतु मस्यूगु-अविद्या, पञ्चस्कंध यागु उत्पत्ति,
स्थिति, विनाशयागु स्वभाव धर्म मस्यूगु । ध्व छुंहे मस्यूगु
हे अविद्या खः । ध्व अविद्या न्हापाहे दयाच्चंम्ह जूगुया
निमित्त पूर्व धाःगु खः । यक्ष धाःगुया कारण व अशान्ति
दायक खः ।

उक्त निम्ह यक्षयात यथार्थ खंके फुगु हे
विचार चक्षु खः अमिगु महिमा सिया वःगुहे ज्ञान
खः । इपिनाप संग्राम ज्वीगु हे प्रज्ञा खः । व फुकं

पिने मखु, थःके हे धका स्यूगु-अभिज्ञान व अध्यात्म
ज्ञान खः । थःपिं उत्पन्न जूगुया हेतु स्यूगु हे संबोधी
ज्ञान खः । थःपिं निरोध ज्वीगुहे, निर्वाण खः ।

प्रपञ्च

लोकं यायाःथें याय्माःगु खः । मयात धाःसा लोक
जनं निन्दा याई, ह्येला याई, मिले मज्वी, इज्जत वनी,
ल्याखे मलाम्ह ज्वी, पर चक्रपिं नाप मिले मजूम्ह
ज्वी । लोकं अलग याई थःगु विचार निरर्थ याना
बियू ।

Dhamma.Digital

सामाजिक

जातपात मानेयाय् माःगु । जाते मिस्रित जुल
धाःसा जातं बाहिक याई । बिधि ब्यवहार याय् थाकुई,
अन्तकाले मृतक संस्कार गडबड ज्वी । गुठियारं उठे-
मयाय्वं निन्दा याई । म्हाय्मचा बिके मज्वी, भोजे
थ्याकी मखु । समाजं बाहिक याई ।

कुल परंपरा

थःथःगु कुले पुर्खापिसं यानावंगु कर्म चले याय्-
मागु, खःगु जूसां मखुगु जूसां, स्युसां मस्यूसां, पाप जूसां
धर्म जूसां, पुर्खा यानावंगु मयासे मगा, मखुसा कुलांगार
धाई ।

सम्प्रदाय

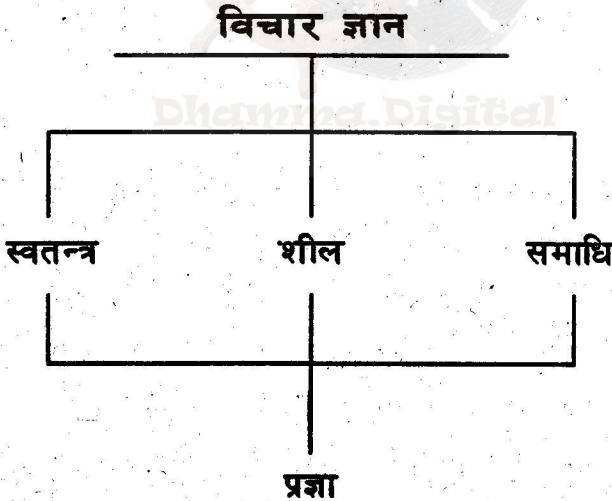
उपरोक्त कलंक दक्व त्याग याना धर्मे वंसा सम्प्र-
दाययागु कलंक अन नं दु । गुलिसियां धर्मे ईश्वर माने
याय्गु कर लगेजू, गुलिसियां धर्मे नारांचो छम्ह हे जक
तःधं धाय्माः, गुलिसियां धर्मे आत्मा अविनाशी धाय्मा,
गुलिसियां धर्मे आत्मा म्दु धाय्माः ।

खः मखु धर्म अनुभव याना निर्णय याय्माःगु यातः,
थमं मथूसां, थथे धाय्माः धकाः बाध्य याना तैगु
सम्प्रदाय धर्म खः ।

भगवान बुद्धया उपदेश हे थ्व खः कि न्ह्यागु
खँ नं, न्ह्यागु धर्म नं, न्ह्यागु ज्ञान नं थमं मथूतले

रस दायक ज्वीमखु । जिं छिमित मखुगु खँ कदापि
धाईमखु, यथार्थगु खःसानं, थमं हे यथार्थ मथूतले उकें
थःत आनन्ददायक फल प्रदान याय् फैमखु ।

च्वे कनागु प्यता कालागारयागु बन्धने लाना च्वंतले
स्वतन्त्र विचार प्रगत ज्वी फैमखु, गनतक थमं थूगु
खँ, थःगु विचारं निर्णय जूगु खँ, थमं स्वीकार युक्त
ब्यक्त याय् मजिया च्वनी अनतक सुमार्गे वने फैमखु,
सुमार्गे मलात धाःसा धर्म धका याना च्वनागु ज्या
सार्थक ज्वीमखु ।

विचारं स्वतन्त्र ज्वीमाः , विचारं शील पालन
 याय्माः, विचारं मन संम्हाले याय्माः । ध्व स्वंगु
 आचरणया फलं प्रज्ञा प्राप्त जुई । प्रज्ञा चक्षुं खंका
 ज्या याय्गुलिं निर्वाण पाखे वनीगु जुई । वहे प्रज्ञा व
 त्याग निगूया योगं तिनि प्रगत वा दर्शन दैगु भगवान
 खः । मूर्ति केवल--प्रज्ञा व त्याग योगं प्राप्त ज्वीगु
 अमृत ज्ञान ल्वीका बिज्याम्ह महापुरूषया प्रतिक मात्र
 खः, आरम्मण मात्र खः ।

व मूर्ति मात्र खः, व मूर्ति हे भगवान मखु, व
 मूर्ति ज्ञान कनीमखु, मूर्ति वरदान बिई मखु । मूर्ति
 दर्शनीय खः । मूर्तियागु गुण पूजनीय खः, पूजा धयागु,
 माने याय्गु खः । माने याय्गु धैगु विश्वास ज्वीगु खः ।
 थुगु प्रकारं पूजा मयासें उपचार पूजा याय्गु अज्ञानता
 युक्त पुण्य कार्य मात्र खः ।

विचार हे ज्ञानया द्वार खः । विना विचारं
 न्ह्याक्वहे पण्डित जूसां शान्ति प्राप्त याय्फैमखु । ज्ञान
 धैगुहे विचारं तिनि निर्णय जुई, निर्णय जूगुहे तिनि
 सम्यक ज्ञान जुई । सम्यक ज्ञानया परीक्षा ज्वीगु छलफल

याना स्वयं गु खः । छलफल ज्वीबले स्वभावहे अतल
 जुयाच्चनी, सुनानं काटे याःसां निर्णयात्मक
 विश्वास ज्वीधुंकुगु ज्ञान बज्रतुल्य दृढ जुयाच्चनी ।
 प्रपञ्चद्वारा नं फसं पुइकै मखु, समाजद्वारा नं, कुल
 परंपराद्वारा नं, सम्प्रदायद्वारा नं । वहे ज्ञानानुसारं--
 स्वतन्त्र विचारे बाधा जुयाच्चक नीवरण त्याग यायगु
 हे कर्त्तव्य खः । ज्ञान व त्याग निताया सम्पर्कद्वारा
 प्राप्त जूगु रस, वहे रस-अमृत धाःगु खः । वहे अमृत
 द्वारा--अजन्मा जुसेलि-मृत ज्वीमोलीगु-अमृत धाई । वहे
 अमृत प्राप्त याय्या निमित्त धर्म ज्ञान माःगु खः । नां
 तेगु वा दां थेगु धर्म ज्वीमखु । नांतेगु जूसा दान व
 कृत्ति माः, दांथेगु जूसा तृष्णाया जाल रवे सेकेमाः ।
 ध्व नितां हे शान्तिग पथ मखु । अशान्तिया मार्ग खः ।

गुजागुयात मन शुद्ध धाई ?

स्वार्थ भाव मदुगु, सुयातं अन्याय मयायगु, सुयागुं
 दोषयागु शंका मयायगु, थःगु मन शुद्ध जूमजूया
 विचार यायगु । कायं वा वाक्यं व मनं अकर्म

मयायुगु । थःगु मने शान्तिता प्राप्त जूगु वा मजूगुलि
 विचार याना स्वयुगु । निर्भय ज्वीगु, शंका मज्वीगु,
 भय मदैगु व त्राश मदैगु, साथे शत्रु नापं मदैगु हे मन
 शुद्ध धाई ।

स्वार्थभाव

स्व + अर्थ = स्वार्थ । स्वार्थ = थःगु निमित्त ।
 थःत माःगु । मम = जिगु । ममता = जिगु धैगु भाव ।
 तृष्णा = न्ह्याक्व हे दःसां मगाःगु ।
 इच्छा = दुसा स्यूका, जूसा ज्यूका ।
 आशा = विइला, दैला, धैगु आशा ।
 कामना = काम = माःथें चवनीगु ।
 आसिका = थथे ज्वीमा ! अथे ज्वीमा ! धायुगु ।
 प्रार्थना = आवश्यक कार्य प्रारम्भ यायुगु मन ।
 द्वेत भाव = थः व कतः धायुगु भाव ।
 समदर्शन = थःथें हे सकलें उथें खनेगु ।
 ओघ = भँवरी = तरे ज्वी थाकुगु जंजाल = यम
 जाल (अपाय) ।

स्वर्ग = मने सुख ताइगु ।

नर्क = मने दुःख ज्वीगु । शारीरिक कष्ट ज्वीगु ।

ब्रह्म = स्वभाव धर्म ।

ब्रह्मा = स्वभाव धर्म स्यूम्ह ।

देव = तत्त्व = हेतु द्वारा स्वयं उत्पन्न ज्वीगु, गथे
चक्षु व रूपया हेतु असंस्कृत स्वयं, उत्पन्न
ज्वीगु विज्ञान = देव खः ।

देवता = देव पद प्राप्त ।

दैत्य = देवता थें जाम्ह यक्ष ।

सुर = शक्ति दुम्ह (भिम्ह) ।

असुर = शक्ति दुम्ह (मभिम्ह) ।

मनुष्य = मनन शक्ति दुम्ह, अर्थात्-विचार शक्ति
दुम्ह ।

अमनुष्य = मनुष्यथें च्वंसां-मनुष्य मखुम्ह ।

तीर्यक = पशु, पंक्षी, कीट, (काम, क्रोध, निद्रा, भय)
ध्व प्यता तीर्यकया स्व०

प्रेत = प्वाथे पित्याः, नेगु प्राप्त मजुगु, नेमज्युगु,
नेगुली असन्तोष ज्वीगु, नय्वं प्वाथे दाह

ज्वीगु ।

पिशाच = परयात दिक्क बिया च्वनीम्ह, खने मदेक
दुःख बिया च्वनीम्ह, त्राश बिया च्वनीम्ह, अगति,
गति मलाना च्वंम्ह, खः ।

ख्याः = ग्याःम्हया मनं उत्पन्न जुया वैम्ह ।

सुख = स्वर्ग । दुःख = नर्क । उपेक्षा = ब्रह्म ।

साकार ब्रह्म = जड ।

निराकार ब्रह्म = पुण्य पाप रहित जूसां अविमुक्त
जुया च्वंगु ।

पुण्य नं फल दाता ।

अपुण्य नं फल दाता ।

आनेंभा नं फल दाता ।

विदर्शन मात्र निरोध तत्त्व खः ।

विदर्शन-प्रज्ञा-परमार्थ मात्र-फल दाता

मजुसें निवृत्ति जुया वनीगु खः ।

स्रोतापन्न = निवृत्तिया धारे लाःम्ह जुल ।

१) ध्व शरीर जिगु, ध्व शरीरे जि धायगु दु, व
ध्व शरीर हे जि खः धायगु विश्वास मदुगु ।

२) शीलयागु अधिष्ठान छगू जक बल्लाका चवने फुसानं गाः = मुक्त ज्वी धैगु विश्वासे धुक्क जुया मचवंसें, शीलं शुद्धि जुयाः प्रज्ञा ज्ञानं निर्वाण साक्षात्कार यायगु पाखे कोशिस यायगु ।

३) क्लेश निवृत्ति याना निर्वाण पद लाइगु खँ विश्वास जूसा जक, मार्गे गमन यानाः दुःख मुक्त जुई ।

उक्त स्वंगू तत्त्व पूर्णार्थ चर्या-- विचार व त्याग यागु धारे लानाचवनेगु वा विचार युक्त त्याग यायां वनेगु मार्ग खः ।

स्वकाय दृष्टियागु परीक्षा, शील व ब्रतयागु परामर्श = विचार, निशंसय विचार व त्यागं निर्वाण पद प्राप्त जुई धैगु निर्णय जुल धासा-फल-जुई ।

स्रोतापन्न जूमहया लँ द्वनी मखुत, क्रमशः निवृत्ति जुया वंवं निरोध जुयाः अर्हन्त फल प्राप्त ज्वी । ढिला जुल धाःसानं न्हेगू जन्म सिवाय च्यागू जन्म ज्वी मखुत ।

सकृदागामी व अनागामी निगू-स्रोतापन्नं निसें अर्हन्त तकया विचेयागु खँ खः ।

गथे-मरूत्वालं असत्वाले वनेत वंम्ह व्यक्ति असने थ्यंबले मखंत्वाः व वंगःत्वाः बिचेहे वने धुंकल ।

मूल स्रोतापन्न ज्वी धुंकूम्हया-विचार युक्त त्याग यायां हे जक वना च्वंसां नं; पूर्ण त्याग जुल धाय्वं कार्य समाप्त जुल । स्रोतापन्न धयागु उपमा तल धाःसा-पलिं स्वब्याना कुतुं वोगु अप्पा-क्वे जमीने मथ्यनीहे मखु । हानं ल्याहाँ वनी नं मखु, बिचे आकाशे थाइ नं मखु । वथें हे स्रोतापन्न जूम्ह, निरोध पाखे धारे लाःम्ह जुया ज्ञानानुसार त्याग यायां वंम्ह व्यक्ति पुनः संसारे ल्याहाँ वैनं मखु, बिचे थाना च्वनी नं मखु- निरोधे मथ्यनीहे मखु ।

मुख्य कर्त्तव्य थुलिहे खः कि-

विचारवान जुसे ज्ञानं अवश्य थ्वीकेमाः । विचारं निर्णय जुसेलि शीलं परिशुद्धी जुयाः, प्रज्ञा भावनाले विदर्शनद्वारा अनित्य ज्वीगु, दुःख ज्वीगु व थमं धैथे मदैगु जुक्व त्याग यायां वनेगु, त्याग्य पदार्थ बाकि दतले मार्ग फोमचानी अध्यात्म वाह्यात्म थ्यंकं दुःख समुदय जुक्कं त्याग याय् धुन धाय्वं बाकि छुं हे मन्त

धाःसा अहन्त फल याना निर्वाण फल प्राप्त जुल ।

तत्त्वया स्वभाव धर्म यथार्थ थुयवं जि धाय्गु दु
 धैगु विश्वास शून्य जुई । भ्रमं उत्पन्न जुयाच्चंगु जि
 धाय्गु आत्मत्वे विश्वास मदयाः जिद्वारा उत्पन्न जूगु
 जि, जिगु धाय्गु भाव मदयाः; जि, जिगु धाय्गु भ्रम
 तक नं त्याग यानाली निरोध जुया निर्वाण जुयावनी ।

रूपं-चित्त-मन ।

वायु-रूप । लः-चित्त । लः संगु-मन ।

वायु-प्रकृति । लः-स्वभाव । मन-कर्म कर्ता ।

विषयं स्पर्श जुल, चित्तं चाल, चेतसिकं ज्या यात ।

प्रकृति व स्वभाव धर्म तत्त्व मत्र खः ।

मनयागु कल्पनायात उपेक्षा याय् फेकेमाः ।

मनयागु कल्पनायात उपेक्षा याय् फत धाःसा-

प्रकृति व स्वभाव धर्मयात विदर्शन ज्ञानं खंका अस्वि-

कारात्मक भावना याय्गु ।

तत्त्वमात्रज्ञ जुयवं तिनि जि धाय्गु मदुगुलिं
 यथार्थ बोध ज्वी, अन तिनि हेतु निरोध ज्वी । वं
 स्यूम्ह सु ?

स्यूम्ह ज्ञान खः । जि मखु । यदि जिं स्यूगु खःसा-
 न्हापा हे छाया मसिल ? जिं धायगु भावना निरोध जुयवं
 ज्ञान नं अन्तर्ध्यान जुयावनी । जि धायगु भावना वा
 विश्वास मजुल; अन तिनि हेतु उच्छिन्न = उच्छेद
 जुयाः सास्वतया खिपः चबुत, सास्वत ज्वीमखुत ।

आत्माया अर्थ- जि भाव ।

अनात्माया अर्थ- यथार्थत जि भाव धैगु भावमात्र
 भ्रमं उत्पन्न जूगु खः यथार्थत दुगु मखु । जि धायगु
 भावना दया च्वंगुलिं- जिगुया निमित्त संसार दयाच्वंगु
 खः । सुख दुःख भोगार्थ व कुशलाकुशल देका च्वंगु
 खः । यदि जि भाव मदुगु जूसा, जिगुया निमित्त संसार
 नं मदु ।

ब्रह्मचर्याया महिमा

बालक अवस्थाय् ओभ्र छिपे मजूनिगु कारणं मने
क्लेश उत्पन्न ज्वीमखु ।

ओभ्र छिपे जुल वा पाके जुल धायवं युवा अवस्था
जुल । अन तिनि मने क्लेश उत्पन्न जुयाः विषयान्वेषण
याई ।

गुलिं गुलिं नर वा नारीपिं मनया क्लेशयात दने
मफेक त्यला तैपिं दु । व खः- पूर्वजन्मे नं क्लेशयात
यथाशक्ति दमन याना वोगु पुण्यया प्रभावं ।

नत्र युवा अवस्था जुयवं ब्वक्सि दुब्यूम्ह ब्यक्तिथें-
मनोरञ्जन पाखे हे जक क्लेश बलबान् जुयाः मते
की दुबिना मृत्यु ज्वीथें, विषयले दुबिना छटपटे
जुयाचवनी । मनया क्लेशं कुट्कुटे जूम्ह नर वा नारीया
विचारान्धा जुयाः अग्नी दुब्वाःम्ह सर्प थें हाय दुःख
धाधां छटपटे जुया हे जीवन बिते जुया वनी । बैशे
मन चिय मफया विषयले लुब्ध जुया च्वंपिं नर वा
नारीया अमूल्य रत्न समुद्रे कुतुं वंगुथें, परिणाम गति
लाइगु असम्भव ।

यदि नर वा नारी थःके दैवःगु वैशया धारे
 चुला मवसें मन चिना चवने फत धाःसा--ब्रह्मचर्या
 पालन यानाः स्वतन्त्र जीवन लाभ पूर्वक, संसारं पिने
 लाना चवंगु आनन्दया भागी ज्वी । शरीरे पुष्टि मने
 शक्ति दुम्ह जुयाः कर्तव्य पालन याय् फुम्ह ज्वी ।

मनया क्लेश उत्तेजन जूथे शरीरं ज्वगे ज्वीफुम्ह
 पुनर्जन्मे मन नं चीफुम्ह ज्वी । कायिक व मानसिक
 नितां चिय फुम्ह; लिपायागु जन्मे शुद्ध ब्रह्मचारी जुया
 संसारं मुक्त ज्वीम्ह जुई । शरीरयागु ओभद्वारा
 शरीरे ज्योति व मने भक्ति वृद्धि ज्वी । शरीरे ज्योति
 मने प्रकाश जुया प्रभावशाली ज्वी फई । ओभ धयागु
 शरीरया मूल शक्ति खः । गथे तूया ओभ चिकं, दुरूया
 ओभ घ्यो, अथे हे शरीरया ओभ शुक्ल खः, गुगुलिं
 सन्तान उत्पन्न ज्वी । वहे ओभ पुष्टिम्ह मर्द ज्वी,
 ओभ अपुष्टिम्ह नामर्द जुयाः छुंहे आँट याय् मफुम्ह
 ज्वी । समर्थ हीनम्ह जुयाः दुःखे दुनाचवने माली ।
 ओभ शक्तिद्वारा गुलि सुख प्राप्त ज्वीगु खः । ओभ
 शक्तिहीनद्वारा उलिहे दुःख जुया वई । अर्हन्त पद

प्राप्तार्थं नं ब्रह्मचर्या हे माः, ब्रह्मलोक प्राप्त यायूत नं ब्रह्मचर्या हे माः, लोके प्रभावशाली नं ब्रह्मचर्या हे आवश्यक जू । रूप ला उनं सुन्दरार्थं नं ब्रह्मचर्या हे आवश्यक । वल शक्ति देकेत नं ब्रह्मचर्या हे रसायन खः ।

ब्रह्मचर्यायागु महिमा आपालं हे दु, अब्रह्मचर्यायागु दुर्गुण नं अपार । थथे अथेहे धायगु अवर्णनीय खः ।

अनागामी व अर्हन्तपिके ओभक्त शक्ति--पूर्णरूपेन रक्षा ज्वी, अब्रह्मचर्यायागु विषयले कल्पना तक हे नं उत्पन्न ज्वीमखु, स्वप्नाले तक नं ओभक्त खण्डित ज्वीगु संभावना दैमखु ।

ब्रह्मचर्याया महिमा निर्वाण तकयागु सीमाना दु, अब्रह्मचर्यायागु महिमाया सीमाना मदु; वर्णाणीत खः ।

अविद्या परिचय

अविद्या = अध्ययन रहितगु खः । मेगु अविचारी खः । विहोशी ज्वीगु--ध्वनं अविद्या हे खः ।

१) अनपढ, २) अविचार, ३) प्रमाद । ध्व स्वतां हे अविद्या खः ।

अविद्या = असंस्कृत, अज्ञान, बुद्धि विना, प्रयत्न विना, स्वयं स्थित, अन्धकार, सर्वव्यापी, अवस्था खः ।

लखे वःल थें त्यला च्वंतले डुबे जुया च्वनी; लहाः तोता बिलकि पुन ल्येहें पुया च्वनी ।

हानं गथे अन्धकारे प्रदीप च्याना च्वंतले, आलोकित जुया च्वनी, प्रदीप अनित्य जुयवं अन्धकार हे जूवनी । अथे हे अविद्या नं स्वभावं हे अन्धकार सदृश जुया च्वनीगु जुया निम्ति; कोशिस यातले, विचार बल्लातले, होश याना च्वंतले जक, प्रदीपद्वारा आलो- कित जुया च्वंतले हे जक अविद्या लिचिला च्वनी, अन्यथा--अविद्यां हे आच्छादित जुयाः मयो मयो कथं भोग याय्मालीगु विपाक दय्का च्वनी ।

मेगु उपमा

गथे जमीने पञ्चतत्त्व यागु संयोग ज्वरे जूथाय् छुं नं छुं उब्जनी ज्वीगु स्वभाव खः । यदि उजागु थासे वास्ता याईपिं सुं मदुसा--छु जुई ? जंगल जुया वई । जंगल जुय्वं अन अनेक प्रकारया भयावह जन्तुत नं दयावई । उजागु थासे सुं उत्साहि ब्यक्तिं उद्योगयात धाःसा- भयंकर स्थान मजुसैं रमणीय स्थान याय् ज्यू । अथे हे

अविद्यां--संसारे उत्पन्न प्राणी नर नारीपिं इन्द्रियया बशे लाना--थःगु जीवन जंगल थें जुयाः, थःके हे भयंकर कुबानि उत्पन्न जुयाः थःत हे भय जुया चवनी । यदि वहे नर नारीयात सुसंगत प्राप्त जुयाः ज्ञान विचार दयाः थःत थमं भिकेगु विचार जाग्रत जुयाः, कोशिस याना अप्रमादी जुयाः यत्न याःम्ह जुल धाःसाकर्तुतानुसारं निर्वाण पद नं प्राप्त याय् फई । ब्रह्मलोके, देवलोके नं वनेफुम्ह ज्वी । नरलोके नं-प्रधान मन्त्री, राष्ट्रपति, कुलपति, सभापति, प्रोफेसर, अफिसर,

बुद्धिवान्, धनवान् विद्यावान् इत्यादि ज्वीफु ।

यदि अविद्या अन्धकारे हे जक लाना-इन्द्रियया बशीभूत जुया च्वन धाःसा-अर्द्ध पतन जुयाः मती हे मदु कथं भयंकर भयंकर- असह्य दुःख भोग याय माली-- भवरी थें जाःगु जाले लानालि उपाय छुंहे मदुगु चक्रे दुनाः चानं न्हिनं हाय दुःख, हाय कष्ट नयाः जीवन डुवे जुया च्वनेमाली ।

अर्थात्--अप्रमादया प्रदीप प्रज्वलित याना विचार नेत्रद्वारा--प्रकृतियागु स्वभाव धर्म अप्रमादि जुया च्वने फतले--अविद्या रूपी दंकिनी ख्युंथाय सुलाच्वनी । जब प्रमाद ज्वी अन कामिनी रूप धारण यानाःनृत्य-कला व संगीतादि विलासे लटपटे याना, परिणामे शोक संताप रूपी दुःखया धोपे थुना अनन्त याना बिई । पञ्चेन्द्रिययागु मैदाने मनया स्वतन्त्र जुया च्वनीगु हे अविद्या खः । मन रूपी सलयात शील रूपी लगाम नकाः दुःख रूपी क्वर्दा क्यनाः विचार रूपी सवार जुया कुमार्गे मछ्रोसें सुमार्गे छूवयेगु हे विद्या खः ।

अज्ञान हे अविद्या खः, ज्ञान हे सुविद्या खः । धापूले

लगे ज्वीगु नं अविद्या खः, थमं छको विचार याना स्वय्गु नं विद्या खः ।

अविद्यां धोक्का नकी विद्यां बचे याई । विद्या रूपी प्रदीपयात अविद्यारूपी फसं भारा भारां संकीगु भय दु ।

प्रदीप बचे याय्त पःख्वीगु थें प्रतिज्ञा याय्माः । प्रतिज्ञा मदुसा फसं प्रदीप निरोध याना बिई, अन्धकार जुई । अन्धकार जुयवं खुँ रूपी रागादि क्लेश वयाः ज्ञानरूपी धन हटेयाना यंकी, अन दुःखी जुया ख्वया चवने माली ।

अज्ञान स्वभावं हे जुयाचवनी--ज्ञान प्रयत्नं वा सत्संगतं वा अध्ययनं जक प्रादुर्भाव ज्वी ।

दुःख नं स्वभावं हे उपस्थित जुया च्वंगु दु, सुख उत्पन्नार्थ-- बुद्धि, शिल्प, मित्र, प्रयत्न, कोशिश याय्माः ।

मन चञ्चल स्वभावं हे जुया चवनी, स्थिर मन याय्त-- योग याय्माः, विचारवान ज्वीमाः, धोका नेमाः । पश्चाताप ज्वीमाः । मनया बशे मवनेमाः, मन

छथासं चिना तेगु प्रतिज्ञा याय्माः ।

संसारया आदि नं मदु, अन्तनं०, चक्र थें हिलाच्वंगु
दु; नायो मदुगु जपमाला थें, सीमाना मदु । उजागु संसारे,
कोशिस यात धाःसा, विचार दःसा, त्याग याय् फुसा,
थः छम्हनिं चक्रं उत्तीर्ण ज्वीफैगु ज्ञान भगवान बुद्ध
ल्वीका विज्यागु दु ।

अथे नं मखुस--थःत शान्ति काय्फेकि, शान्ति
काय् नं मफुसा जीवन छगूनिं सुखी ज्वीफेकि ।

शान्ति योम्हसें-समान मैत्रीताया भावना याय्माः,
जातपात माने याय् मज्यू, थः कतःयागु भाव देके मज्यू,
शत्रु मित्र देके मज्यू ।

जीवने सुखी ज्वी योसा-- इलम कला देकेमाः,
प्रिय वचनी ज्वीमाः, इमान्दारी ज्वीमाः, ऋण देकेमज्यू,
शरीर व मनयागु शान्ति पदार्थ भोजन याय् सेकेगु ।

नेगु, ज्या याय्गु, सयन याय्गु व चाह्यू वनेगु
नियम व समय देका याय्गु ।

थःके दुगु इना नेगु, थमं स्यूगु खँ न्यम्हयात
कनेगु । थमं सःगु कला याचकयात स्यना बीगु ।

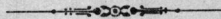
सुयाकें छुं याचना मयाय्गु ।

दुःखमय संसारे सहयाय् फेकेगु, क्षमाया दाता ज्वीगु,
धैर्यया भरोसा काय्गु ।

सन्तोषीया धनी ज्वीगु कोशिश याय्गु । सन्तोषि
म्ह व्यक्ति--सुयागु न्ह्योने, लहा चक्कंके मालीमखु,
सुयातं खुसामद याय् माली मखु । बीला धैगु आशा,
दुसा ज्यूका धैगु इच्छा, न्ह्याक्व दःसां मगाःगु तृष्णा ।
थ्व उक्त स्वता दरिद्रया लक्षण खः । थ्व स्वतांहे, खुसामदया
हेतु खः । खुसामद् याय्माःम्ह अवश्य नं कोमली ज्वीमाली ।
सन्तोषीम्ह व्यक्ति त्यागि सुयां नं न्ह्योने छ्च्यो क्वछुके
माली मखु ।

कनक कामिनी त्याग हे-- धात्थैयागु त्याग खः ।
स्वार्थ त्याग हे--यथार्थ त्याग खः । जिं धैगु भावना
त्याग हे मुक्त खः ।

ज्ञान, विचार, प्रयत्न विना छुं काय नं सिद्ध
ज्वीमखु ।

बुद्ध्या उपदेश

पाप कटे ज्वीगु तपस्या-- सहनशील खः । सहन-
शीलया चिं धैर्य खः । धैर्य धैगु हे उपेक्षा खः । पञ्च-
इन्द्रियद्वारा पञ्च विषययागु स्पर्श ज्वी, उकिं राग-
द्वेषादि उत्पन्न ज्वीगु होशया, रागादि क्लेश उत्पन्न
जुया हे संस्कार श्रृष्टि ज्वीगु खः । निन्दा व प्रशंसाले
नं उपेक्षा बल्लाके माः । क्लेश काटे मज्वीकं अर्हन्ता
ज्वीमखु ।

महाअनर्थ ज्वीगु हे संवास खः, तसर्थ संवास
असेवनीय खः । रागादि क्लेशयात हेतु खनीगु हे दर्शन
धाई, मखंक काटेयाय् फैमखु ।

क्लेश काटे मज्वीकं आनन्द ज्वीमखु, आनन्द मज्वीकं
निर्वाण साक्षात्कार ज्वीमखु ।

क्लेश रोके यायूत उपेक्षा माः, प्रज्ञा मदेकं उपेक्षा
याय् फैमखु । प्रज्ञा चक्षु दुम्हसिया हे तिनि निर्वाण दर्शन
प्रादुर्भाव ज्वी ।

शान्ति गृहस्थ

थःत नं सुगतिं लोके धन व जनपिं दई ॥
 धन व जनया द्वारं मखु दै सुख शान्तिता ॥१॥
 थुगुहे विषयं चित्ते पुत न्हां हृदये सदां ॥
 जनपिं धनया लोभं मनया मदु शान्तिता ॥२॥
 जगते युवती नारी जुल न्हां चियत खिपः ॥
 सुतया ममता स्नेहं चितका ख्वया इपिं ॥३॥
 थुगुहे जगते मारं बलनं खिपतं चित ॥
 सियका मनया जालं चियका सकलें वने ॥४॥

विचार

थः धाय्गु हे मदु छुं नं थ्व शरीर देशे ॥
 प्रज्ञा विचार नजरं स्वय् मागु कायय् ॥१॥
 कायय् स्वभाव जक दु स्वव तत्व ज्ञानं ॥
 थःहे मदु गन व पुत्र गनया व नारी ॥२॥
 स्वार्थी अहं छम्ह दया व स्वभाव धर्मे ॥
 कर्ता जिहे थन धका अधिकार काःगु ॥३॥

सीकाव तत्व शरीरे फुतका अभिमान ॥
आनन्द शान्त समभाव रसाधिकारी ॥४॥

शोक ताप दुःख ज्वीगु ध्व लोके,
यायगु युक्ति थन छुं मखना जिं ॥
गाःगु भाव मद्दु दुःख सदानं
थो असीम जगते भय हानं ॥१॥
ग्याःगु चित्त जिगु मेल ध्व माया,
छिन्न भिन्न जुल चित्त ध्व लोकं ॥
आश-लोक बिषय फुक्क तोता
शुद्ध भाव जक हे मन शान्ति ॥२॥

संसार चाहित्तु हिला दुःख भोग यायां ॥
माला जुया छ गृहकार मलुगु व छतिं ॥१॥
आ बल्ल थौं खन तपं गृहकार छन्त ॥
हानं ध्व देह गृह श्रृष्टि व ज्वीगु मन्त ॥२॥
छंगु लभः फुक्क व क्लेश वन त्वःधुलाव ॥
संस्कार चित्त दक्क मन्त फुत कृष्ण तृष्णा ॥३॥

कां कांपी मखु न्हिं, कां धयापिं मिखा दुपिं ॥
 संसारे सकसिनं ज्ञानं मिखां खं थें मखं मनं ॥१॥
 मिखां स्वथें मन सोसा न्हिने खं थें खनी फुकं ॥
 खनी नं मखु रात्री थें, मनं स्वे मफुम्हं छुनं ॥२॥

गुलि जक बांला नर जन धर्म,
 तन मन श्रद्धा शरण वनाः ॥
 हृदय महानं खुशि मन भावं,
 मन भिन धर्म हित जुल प्राणी ॥१॥

सत्य समानं धर्म म्दु असत समानं पाप ॥
 गुम्हया नुगले धर्म म्दु उम्हया नुगले ताप ॥१॥

बालक बेले गुम्ह खः लक्षण बांला गुण नं ॥
 शील स्वभावे अतिकं शीतल भाषी अतिकं ॥१॥
 सो उम्ह ज्ञानी जगते ख्याति जुया वै सरलं ॥
 पुण्य महानं उम्हया ज्ञानापु धका सी जनसं ॥२॥

महान जुयवं ज्ञान समान नजरं खनी ॥
ज्वीगु सरलं लोके मज्वीगु अभिमान नं ॥१॥

द्रव्यं लोके ज्वीमखु तद्धं गबलें लोकसं ॥
ज्ञानं तद्धं ज्वी महाअज्ञानं ज्वी हीनता ॥१॥

नरजन दुःखी ज्वीगु मभिंगु बानिं धागु ॥
सुख सिय यात माःगु गुलि फत ज्ञानी ज्वीगु ॥१॥

नारी धाक्वं फुक्कहे ज्वीगु मातातुल्य हे ॥
ज्ञाता ज्वीगु ज्ञानया लोके ज्वी आनन्द हे ॥१॥

संसारे निहं माःगु ज्ञान हे, ज्ञानं हे निहं महासुख ॥
अज्ञानं हे दुःख ज्वीगु न्हां, शास्त्रे धैतगु हे दनी ॥१॥

धन जन यदि दुसा अन जुई नर मेला ॥
यदि धन मदु थःके उम्ह ज्वी अन ह्येला ॥१॥

दान पुण्य नं द्रव्य दैगु, ज्वीगु रूप नं बांला ।
शान्ति ज्वीगु हे मैत्री प्रभावं एकचित्त ज्वी ध्यानं ॥

थः जक योसा थो मन पापिं त्योगु मत्योगु फुकं ।
याःगु सदानं लोभी चित्तं पाप मधासें दक्क ॥

नित्य मज्जी गुगु फुकक नित्य, सार मज्जीगु नाशवान ।
लोक महानं ज्ञाना भाव अन्ध समानं मोहवान ॥

दुःखं सदानं ज्ञाना भावं स्वेगु विचारं सीकि ।
ज्वीगु सुखिया हेतु थ्वहे खः धर्म विचारं खकि ॥

दानं व शीलं वन स्वर्गलोके,
पापी सदानं दुन मूर्ख शोके ॥१॥
गुरू व माता हाकनं पितानं,
मनं सदा नं सुप्रणाम याय ॥२॥

दैगु प्यंगु वरदान धागु,
सुखादि आयु बल वर्ण प्यंगू ॥१॥

रूप दःसां गुणो नास्ति बामलागु व रूपनं ।
रूप दुगु थें गुणं युक्त ज्वीगु धात्थें महोत्तम ॥१॥

ममता थ्व जुया मनया तनया,
गृहपुत्र मिसा धनया जनया ॥
सियमागु छन्हु मसिसें व मगाः,
गनया धन व जनया ममता ॥१॥

कर्म प्रधान धयातल लोके,
ज्ञान मदेव ज्वी दुःख प्रायः ॥
कर्म व ज्ञान प्रयत्न स्वतां हे,
माःगु अवश्य मनुष्य समाजे ॥१॥

विना प्रयत्नं मखु दैगु छुं छुं,
सुनाम जापं मखु मोक्ष ज्वीगु ॥
अहं व तृष्णा जुयमा नीरोध,
विना व त्यागं गन ज्वीगु मोक्ष ॥१॥

मिथ्या अन्धकारे मफु सार ल्वीके,
 सारं विना शान्ति मज्जीगु चित्ते ॥
 आचार्यपिसं व समाज जालं,
 च्यूगु व नियमं गुबले मफ्वीगु ॥१॥

मफ्वीगु कदाचित वहे शान्ति धागु,
 मदैगु गनहे प्रदेशे उजागु ॥
 जुया शुद्ध थःहे फुका कल्पनादि,
 लुया वैगु थःके मफ्वीगु व शान्ति ॥१॥

मदु शान्ति मने गृहजाल दयाः,
 मन मार जुया तल जाल र्वया ॥
 विषये मननं अति प्रेम जुया,
 सिल दुःख थमं थन ज्ञां मदया ॥१॥

वैशं मखं विषये नं लिपते छु ज्वीगु,
 केवल मनं विषय हे रस ताःगु चित्तं ॥
 लिज्ञां छतिं मदु मने जुल अन्ध तुल्य,
 द्वंका लिपा छ्वै मने पछुताव चाया ॥१॥

गुम्ह व अलसि त्याका शिल्प नाना सय्के ।
उम्ह नर थुगु लोके ज्वीसुखी द्रब्यद्वारा ॥

वल वल जिम्ह प्रिय अतिकन योम्ह ।
धन जिगु मन गुलि खुसि जुल खोम्ह ॥

विचा याना सोवो जगत छु जुया च्वंगु खन ला ।
च्वना तृष्णा जाले मन, मन सदां पीडा नुगले ॥

शास्ता निर्वाण ज्ञाता सकल जगते शान्ति दिक्षा प्रदाता ।
याय्माः चर्या व भीसं सिजक सीकां फ्वी मखुगु व तृष्णा ॥

Dhamma Digital

प्राप्त जूगु खाद्य द्वारा जीवनार्थ व भोजन ।
मूल माःगु प्राण रक्षा स्वादया कारणे मखु ॥१॥
वाक्यद्वारा याचनानं सो मयायगु गनं छुं नं ।
गृहद्वारे मौन भावं याचना यायगु हे जक ॥२॥

लानां लाय् धाकु धात्थें गुण दुगु मनया जन्म थो जूगु भाग्यं ।
यासा यायफैगुसत्यं नरगुण दुगुलिं मुक्तनं ज्वीफु व्यक्ति ॥

तत्त्व विचारं स्वे सल धासा स्वभाव बाकि ज्वी कायय् ।
 स्वभाव धर्मे ज्वीवं द्रष्टा आत्मा धायगु दैमखुत ॥१॥
 ममता पवीवं समता ज्वीगु भेद खनीगु गन स्वैत ।
 भेद मदैगु समानदर्शी वयात ज्वीगु उगु शान्ति ॥२॥

श्रद्धा बिना भक्ति सफल मज्वीगु,
 छलफल बिना ज्ञान गनं व दैगु ॥
 त्यागं बिना पार मज्वीगु स्वैतं,
 प्रज्ञा बिना त्याग मज्वी बातं ॥१॥

मान यागु चाह मनसं यदि भाव वोसा,
 तोति व भाव मननं यदि शान्ति योसा ॥१॥
 दैगु मखु उगु व मान सदां समानं,
 ज्वी फैगु छुं समयसं अपमान हानं ॥२॥
 अपमान ज्वीव मनसं अति दुःख ज्वीगु,
 दुःखं मने उगु शान्ति तना वनीगु ॥३॥

तोता आनन्द ज्वीगु फुत नरजनपिं हे कामरागे दुनाव,
 तप्यंगु ज्ञान बीपिं खन अःखतं लोकेधर्मे बुलावो ॥

ध्यानं हे स्वेगु न्हिं, हृदये वोगु वंगु सदा मन ।
लीला चित्तयागु हेतु जा खः भिं मभिं फुकहे थन ॥

धर्मे श्रद्धा दयावोगु लोक दुःखं महा भयं ।
आशा सुखयागु हे निंतिं तस्मात् श्रद्धा दयावल ॥

सुखसी धैगु आशं हे धन व जन मुंकल,
अनित्य फुकक हे लोके विषये सुख ज्वी गनं ॥१॥
दतले सुख थें भापी मदेवं पुनः दुःख हे ।
सन्तोष हे छगू सीकि सुख ज्वीगु व सम्पति ॥२॥

यथा ब्याट्टि रूपे दैच्वंगु पावर ।
थिया मात्र हे नं भिलिक्कं व च्यायी ॥१॥
काये सनं सीकि जुया स्पर्श मात्रं ।
ध्वी वेदना सो दनीगु व क्लेश ॥२॥

प्रत्येक जनया थव स्वार्थ भावं ।
ईच्छा जुया-दुःख अनेक ज्वीगु ॥१॥

वहे स्वार्थ त्यागं मन ज्वीगु शुद्धि ।
शुद्धं मने ध्यान महान ज्वीगु ॥२॥

ध्यानं वितर्कं व निरोधं ज्वीवं ।
प्रज्ञां मिखां तत्त्व स्वभाव खंकी ॥१॥
स्वभाव तत्त्वयागु फुक्क धर्म खंका ।
अनात्म ज्ञानयागु रस पान यायी ॥२॥

निर्मल गगने सूर्य समानं शुद्धगु चित्ते प्रज्ञा ।
मेघसमानं अन्धकारगु द्वेष वई थुगु चित्ते ॥१॥
थःसमलोके प्राणी धयापिं द्वेष मयासें स्वेसेकि ।
तःधं चिकिधं भाव मतसे फुक्क समानं हे खंकि ॥२॥
तत्त्व विचारं केवल प्राणि सत्त्व फुक्कं हे सम सीकि ।
तत्त्व धयागु ज्ञान महानं शान्ति अवश्यं ज्वीचित्ते ॥३॥
होश तयाव ज्ञान लुमंका जाग्रत ज्वीगु स्वेफेकि ।
थःमं सीका लोके जनपिं सुधार ज्वीसेकि ॥४॥

धर्माचरण

स्वैतं थमं मखुगु भाव मतेगु चित्ते ।
 फक्कं मनं जगतया फुक प्राणि पिंके ॥१॥
 कायादि वाक मनया परिशुद्ध यायूत् ।
 प्राणित हे व करूणां उपकार याये ॥२॥
 तद्धं मज्जीगु गबलें परहीन याना ।
 खंके समान जगते थव तुल्य ज्ञानं ॥३॥
 योसा व शान्ति फुक प्राणि समान खंकि ।
 धात्थें व शान्ति दैगु भगवान वाचा ॥४॥

शास्त्र ग्रन्थया वाचक जूसां अर्थ मस्यूसा ब्यर्थ वतुल्य ।
 अर्थ स्यूम्हसां भाव मथ्वीवं स्यूगु अर्थया सार मदैगु ॥१॥
 भाव स्यूगुसां चर्या मदुसा भाव स्यूगु नं व्यर्थ ज्वी ।
 चर्याया थें विचार मदुसा चर्याया रस दुर्लभ ज्वी ॥२॥

स्वैतं कुना पुन चिना लमहिगु प्राणी ।
 तत्कर्मया शुभ फलं ज्वी थः स्वतन्त्र ॥

चतुरार्य सत्य

लोके ध्व दुःख मननं, सह याय् मफैगु ।
 गबले मने सुख मद्दु, गुलि दुःख जूगु ॥१॥
 दुःखी जुया थुगु मनं, बुद्धयागु शरणे ।
 धर्मयागु शरणे व संघयागु शरणे ॥२॥

बुद्धयागु ज्ञान ध्वीका, मनयात सुचुका ।
 दुःखयागु हेतु गुगु खः, व फुकेगु योसा ॥३॥
 श्रद्धा तथा भगवान बुद्धयागु शरणे ।
 धर्मयागु शरणे व संघयागु शरणे ॥४॥

दुःखयागु हेतु फुकेत मद्दु मेगु शिक्षा ।
 त्याकेगु दुष्करम्ह, दुष्टम्ह हे ध्व इच्छा ॥५॥
 इच्छा निरोध यायत, बुद्धयागु शरणे ।
 धर्मयागु शरणे व संघयागु शरणे ॥६॥

याय्माःगु त्याग, दुःख हेतु व धाःगु इच्छा ।
 अष्टाङ्ग मार्ग जक हे गुरूयागु दीक्षा ॥७॥

माःगु वहे आचरण, बुद्धयागु शरणे ।
धर्मयागु शरणे व संघयागु शरणे ॥८॥

वंसां व बुद्ध शरणे, फुकेयात दुःख ।
प्यंगू व सत्य गुणया, सद्भाव ध्वीका ॥
नुगः मिखां स्वेमाःगु, बुद्धयागु शरणे ।
धर्मयागु शरणे व संघयागु शरणे ॥९०॥

द्रव्य

भोगार्थं मात्र धन माःगु पुन दान यायूत ।
यायूत व मखु सञ्चय लोभ चित्तं ॥१॥
योला व शान्ति धनदौलत त्याग यायूगु ।
लोभं कदापि मन शान्ति व ज्वीगु नास्ति ॥२॥
सन्तोष हे ध्व मने सुख शान्ति दाता ।
द्रव्यं सुखी यदि खनी भ्रम मात्र खः न्हां ॥३॥

योसा व शान्ति दक्व लोभ व त्याग यायूगु ।
लोभं कदापि मन शान्ति मज्वीगु सत्यं ॥

च्वाम्बी अनेक विना युक्ति ज्ञानं,
 हंसं लखे ज्ञान विना म्हिती थें ॥
 शिक्षा विना हे दई काम क्रोध,
 अज्ञान व दुःख स्वयं स्वभावं ॥१॥

योसा सुखी ज्वीगु प्रयत्न याय्माः,
 यत्न विना ज्वीमखु दुःख नाश ॥
 श्रद्धा दुसा संगत नं अवश्य,
 दई न्हां ध्व लोके दुःख फ्वीगु ज्ञान ॥२॥

संसारया रचयिता मन हे प्रधान,
 स्वःसा खने मदुगु रूप अदृश्य वर्ण ॥१॥
 विद्युत समं गमन ज्वी अति शिघ्रगामी,
 बल्लागुली अनुपमा अति शक्तिशाली ॥२॥
 हेतु दया वैम्ह न्हां मखु नित्य ज्वीम्ह,
 लोके च्वना च्वन महानगु योगु रूपे ॥३॥
 वैराग्य ज्ञान दयवं गन प्यपुनीगु,
 आशा मदेव मनयागु निरोध ज्वीगु ॥४॥

प्रज्ञा छता जक मनयात निरोधकर्ता,
लोके व नेगु फुक हे मनयागु भर्ता ॥५॥

जीव धारी विना चेतन मधाः प्राणि व परहितं ।
युक्त चेतन, मनं चाःम्ह वहे प्राणि धयातल ॥

मरणानुस्मृति

क्वःगु ल्वहँते लः स्वीथें अन्तकाले प्राणि नं,
नशा नशाय् दुगु चेतना नं क्रमशः तोता वंगुलिं,
धर्म तोतल इन्द्रियादिं चेत छत्तिं मन्त न्हां
ल्यंगु धुकधुकु मात्र शरीरे मेगु फुक जड समं,
सुत व नं अन प्राण लःथें अन्त जूगु व प्राणिया,
उक्त तरिकां भाव ज्वीका यायगु व भावनां ॥

असन्तोषी

महानं जि दुःखी जुयाच्चंगु लोके ।
सदानं थ्व चित्ते मगाः धैगु भावं ॥

विचार यांना स्वव

“सुसार मद्दुगु बन विचार मद्दुगु मन ।
सुसार दःसा फुलवारी, विचार दःसा स्वर्ग ॥”

यथार्थ धर्मे विश्वास याय् न्ह्यो
विचारनिं याय्माः ।

विचार धैगु नं नुगःया

छगः मिखा खः ।

पिनेयागु मिखां आकार व वर्ण मात्र खनी ।

नुगः मिखां वानि विचारं खनागु रूपया

गति विधि खनी ।

तसर्थ विचार धयागु

धर्म ज्ञानया 'मूलुखा खः ।

नरया जाती विचारकारी, विवेक नुगले वैम्ह ।

विचार रहितं तृयक धाई, जूसां नरया रूप ॥

कुसंगते लाःम्ह व्यक्ति, मने पीडा खनी मखु ।

कुसंगतं दुःख ज्वीगु शत्रुं थें दुःखदायक ॥

तसर्थ

विचारं ज्ञान दै धात्थें, अविचारीम्ह अन्धवत् ।

ज्ञान हे सुखया दाता अज्ञानं दुःख हे जक ॥

उपदेश

मगाः धैगु चित्तं अनेअनेगु युक्तिं ।

सना जूगु भंभं सिया दुःख नाना ॥५॥

मगाः न्ह्याक्व दःसां मजू सन्तोष भाव ।

मगाः भाव दतलें सुखी ज्वीगु नास्ति ॥६॥

उकिं त्याग यायफेकि न्हां शान्ति योसा ।

विना त्याग भावं गनं दैगु शान्ति ॥७॥

धर्मकीर्ति प्रकाशन

(नेपाल भाषा)

१. महासतिपट्टान सत्र
२. बुद्धया भिननिगु विपाक
३. अभिघर्म (भाग-१)
४. ऋद्धि प्रातिहार्य
५. वासेट्ठी थेरी
६. यःम्ह म्हचाय्
७. पञ्चनीवरण
८. भावना
९. एकताया ताःचा
१०. प्रेमं छु ज्वी
११. त्रिरत्न गुण स्मरण
१२. बुद्ध पूजा विधि (प्र.सं.)
१३. मैत्री भावना
१४. कर्तव्य (प्र.सं.)
१५. मिखा
१६. परित्राण
१७. हृदय परिवर्तन
१८. बुद्धया अन्तिम यात्रा (भाग-१)
१९. बुद्धया अन्तिम यात्रा (भाग-२)
२०. कर्म
२१. बाखं (भाग-१)
२२. बौद्ध ध्यान (भाग - १)
२३. बोधिसत्व
२४. शाक्यमुनि बुद्ध
२५. अनत्तलक्खण सुत्त
२६. मत्ति भिंसा गति भिनि
२७. अहिंसाया विजय
२८. बाखं (भाग-२)
२९. महास्वप्न जातक (प्र.सं.)
३०. लक्ष्मी घो
३१. अभिघर्म (भाग-२)
३२. बाखंया फल (भाग-१)
३३. बाखंया फल (भाग-२)
३४. क्षान्ति व मैत्री
३५. प्रार्थना संग्रह
३६. बाखं (भाग-२) (द्वि.सं.)
३७. प्रौढ बौद्ध कक्षा
३८. मूर्खम्ह पासा मज्जू
३९. बुद्धया अर्थनीति
४०. श्रमण नारद
४१. उखानया बाखं पुचः
४२. पालिभाष अवतरण (भाग-१)
४३. न्हापांयाम्ह गुरू सु ? (द्वि.सं.)
४४. पालि प्रवेश (भाग-१)
४५. पालि प्रवेश (भाग-२)
४६. चमत्कार
४७. बाखं (भाग-४)
४८. राहुलयात उपदेश
४९. अभिघर्म
(चित्तकाण्ड छगुया संक्षिप्त परिचय)
५०. मणिचूड जातक
५१. महाजनक जातक
५२. गृही विनय (तु.सं.)
५३. चरित्र पुचः (भाग-२)
५४. बौद्ध ध्यान (भाग-२)
५५. शान्तिया त्वाधः
५६. बुद्ध व शिक्षा (ख)
५७. विश्व धर्म प्रचार देशना (भाग-२)
५८. जातक माला (भाग-१)
५९. त्रिरत्न वन्दना व सूत्र पुचः
६०. चरित्र पुचः (भाग-२)
६१. त्रिरत्न वन्दना व पञ्चशीलया फलाफल
६२. लुम्बिनी विपस्सना
६३. विश्व धर्म प्रचार देशना (भाग-१)
६४. योगीया चिट्ठी
६५. संक्षिप्त बुद्ध जीवनी
६६. बुद्ध धर्म
६७. जातक बाखं
६८. जातक माला (भाग-२)
६९. सर्वज्ञ (भाग-१)
७०. पालि प्रवेश (भाग -१,२)
७१. किशा गौतमी
७२. जप पाठ व ध्यान
७३. धर्म मसीनि

धर्मकीर्ति प्रकाशन

(नेपाल भाषा)

७४. तेमिय जातक
 ७५. त्रिल गुण लुमके जानया मिखा चायेके (प्र.सं.)
 ७६. धम्मपद (श्लोकवद्ध)
 ७७. वाखँ (भाग-१)
 ७८. सप्तरत्न धन
 ७९. सर्वज्ञ (भाग-२)
 ८०. दान
 ८१. वम्मिक सुत्त
 ८२. मध्यम मार्ग
 ८३. महासिहनाद सुत्त
 ८४. भिंम्ह काय् व म्हचाय्
 ८५. भिक्षु जीवन
 ८६. समयं व विपश्यना संक्षिप्त भावना विधि
 ८७. महानारद जातक
 ८८. भिंम्ह मचा
 ८९. विवेक बुद्धि
 ९०. भंग लाडम्ह लाखे
 ९१. बुद्ध पूजा विधि (भाग-१)
 ९२. स्वास्थ्य लाभ
 ९३. शिक्षा (भाग-१)
 ९४. शिक्षा (भाग-२)
 ९५. दृष्टि व तृष्णा
 ९६. विपश्यना ध्यान
 ९७. सतिपट्ठान भावना
 ९८. वाखँ (भाग-६)
 ९९. धम्मचक्रकप्पवत्तन सुत्तं (प्र.सं.)
 १००. गौतम बुद्ध
 १०१. नेपालय् २५ दँ जिगु लुमन्ति
 १०२. बुद्ध व शिक्षा (क)
 १०३. शिक्षा (भाग-३)
 १०४. शिक्षा (भाग-४)
 १०५. महा स्वप्न जातक (द्वि.सं.)
 १०६. धम्मपद व्याख्या (भाग-१)
 १०७. धम्मपदया वाखँ
 १०८. अभिधर्म (भाग-२) (द्वि.सं.)
 १०९. संसारया स्वापू
 ११०. धम्मपद (मुल पालि सहित नेपाल भाषाय् अनुवाद) (पाँ.सं.)
 १११. आदर्श बौद्ध महिलापिं
 ११२. बौद्ध नैतिक शिक्षा (भाग-१)
 ११३. वेस्सन्तर जातक
 ११४. निर्वाण (रचना संग्रह)
 ११५. त्रिल गुण लुमके जानया मिखा चायेके (द्वि.सं.)
 ११६. पालिभाषा अवतरण (भाग-२)
 ११७. दीर्घाय् ज्वीमा
 ११८. न्हूगु त्रिरत्न वन्दना व धम्मपद
 ११९. मनूतयगु पहः
 १२०. संस्कृति
 १२१. कर्तव्य (द्वि.सं.)
 १२२. विशेष म्ह मफैवले पाठ यायेगु परित्राण
 १२३. बुद्धया करुणा व ब्रह्मदण्ड
 १२४. विरकुशया वाखँ
 १२५. त्रिरत्न वन्दना व परित्राण
 १२६. धम्मचक्रकप्पवत्तन सुत्त (द्वि.सं.)
 १२७. पट्ठानपालि
 १२८. कर्म व कर्मफल
 १२९. शिक्षा (भाग-५)
 १३०. धर्मया ज्ञान (भाग-२)
 १३१. संक्षिप्त बुद्ध वंश (भाग-१)
 १३२. संक्षिप्त बुद्ध वंश (भाग-२)
 १३३. अभिधर्म द्वि.सं. (भाग-२)
 १३४. अभिधर्म पालि
 १३५. न्हापांयाम्ह गुरु सु ? (द्वि.सं.)
 १३६. अनन्तलक्खण सूत्त (द्वि.सं.)
 १३७. बुद्धपूजा, धम्मपद व ज्ञानमाला (प्र.सं.)
 १३८. त्रिरत्न वन्दना व परित्राण (द्वि.सं.)
 १३९. धम्मचक्रकप्पवत्तन सुत्त
 १४०. बुद्ध वन्दना विधि व बुद्धया भिनिगू विपाक
 १४१. मनूतयगुपह (द्वि.सं.)
 १४२. प्रौढ बौद्ध कक्षा (द्वि.सं.)
 १४३. न्हापांयाम्ह गुरु सु ? व अमूल्यगु धन
 १४४. बौद्ध स्तुती पुचः
 १४५. त्रिरत्न वन्दना परित्त सुत्त
 १४६. त्रिरत्न वन्दना व परित्राण (च.सं.)
 १४७. सुत्र पुचः
 १४८. तृष्णा (द्वि.सं.)

थाकू: सागर प्रिन्टिङ्ग सर्भिस. ज्याथा, येँ, फोन ल्या: ४-२६७२३३